

FRÅN SVENSK TILL NORSK RYSKUNDERVISNING

Att som svensk rysklärare omplanteras till ett norskt universitet är en både spännande och något omtumlande upplevelse. Skillnaderna verkar i förstone stora, men man märker snart att de huvudsakligen gäller utbildningens organisation, kanske framför allt examinationen. När jag nu efter fyra terminers arbete vid ISL:s rysksektion summerar intrycken skall jag främst uppehålla mig vid denna aspekt.

I korthet är skillnaden den att examinationen i Sverige är nära knuten till undervisning och handledning. Bedömning av en fristående kommitté med extern "censor" förekommer först när det gäller försvar av doktorsavhandling.

När jag själv påbörjade mina ryskstudier i Uppsala i början av 60-talet bestod examen fortfarande normalt av ett skriftligt översättningsprov samt ett muntligt förhör med utgångspunkt i ett stycke rysk text som skulle översättas och kommenteras. Mer än en nivå (= termin) kunde avklaras vid samma tillfälle.

Men ganska snart ersattes detta system med det nuvarande, som i varje fall vid Slaviska institutionen i Uppsala ser ut på följande sätt. Innehållet i utbildningen är uppdelat i ett antal poängbestämda kurser. På varje kurs sker undervisningen av normalt en lärare, vilken också enväldigt svarar för examinationen. Det ingår som en del av undervisningskyldigheten att examinera.

Verksamheten styrs av en studieplan som föreskriver vilken undervisning och examination som skall äga rum på en viss nivå, och en undervisningsplan som för varje kurs anger lärare och timantal. Slutbetyget på hela nivån bestäms administrativt, genom en enkel summering av delresultaten. Betygsgraderna är endast tre: underkänd, godkänd och väl godkänd. En lärares beslut kan inte överklagas av studenterna. Det har visserligen vid något enstaka tillfälle hänt att en student som underkänts begärt att nästa gång bli examinerad av en annan lärare. Detta har tillåtits men förutses egentligen inte av systemet.

Den rättvisa och objektivitet som eftersträvas genom det norska förfarandet uppnås åtminstone i viss mån i det svenska systemet just genom uppdelningen på flera bedömare. Visserligen är en examinator utsedd för varje nivå, men detta är närmast en formalitet: examinationen är de facto delegerad till kurslärarna.

Systemet genererar en stor mängd delresultat. Att hantera dessa innebär mycket administrativt arbete, men detta har underlättats genom datorisering. De många provtillfällena ställer stora krav på organisationen vad gäller lokaler och skrivvakter. Å andra sidan ges ofta inte mer än 2-3 timmar till ett prov.

Uppdelningen i många deltentamina och möjligheten till omprov (normalt inom samma termin) gör examinationen mindre dramatisk och ödesdiger än den norska, där det gäller allt eller inget. Det gör också att läraren i mindre utsträckning drar sig för att ge underkänt, om resultatet är otillfredsställande.

Men det var inte meningen att detta skulle bli en enda lovsång för Uppsalamodellen. Det norska systemet med externa censorer, liksom f.ö. professor II-institutionen och fackråden, innebär en garanti för kontakter, efarenhetsutbyte och standardisering mellan olika lärosäten, som det knappast finns någon motsvarighet till i Sverige.

Man kan möjligen också säga att ryskundervisningen i Uppsala lägger större vikt vid reproduktion av en kunskapsmängd; redovisningen av kunskaperna sker i stor utsträckning i form av svar på konkreta frågor och översättningsuppgifter, alltså en stimulus-respons-modell. I Tromsö betonas kanske mer förståelse och

självständighet samt inte minst förmågan att formulera sina svar, ofta i essäform. Denna förmåga prövas i Uppsala huvudsakligen inom en kurs på C-nivån (motsvarande mellomfag), vilken innebär att en 10-20 sidor lång uppsats författas. Svenska studenter visar ofta stor osäkerhet och valhänthet när det gäller att gripa tag i denna uppgift. Det har emellertid nyligen skett en reform undervisningsplanerna, så att just detta moment har fått en mer framträdande plats. Ett annat reformarbete syftar till att reducera antalet kurser på varje nivå.

I och för sig tror jag att målen för utbildningen är i stort sett de samma i Uppsala och Tromsö. Men examinationen styr inläringen. Det som jag har uppfattat som problematiskt med ryskundervisningen på min nya arbetsplats har varit den oklara definitionen av innehållet i utbildningen och möjligheten för eleverna att lägga upp ett eget pensum, inom de vaga och vida ramar som studieplanerna ger. Det måste erkännas att jag härvidlag har vissa anpassningsproblem. Ett uttryck för "missanpassningen" är att jag har tagit initiativ till en omarbetning av studieplanerna, där målet för utbildningen – enligt mitt förslag, planerna är ännu inte antagna – anges mycker mer explicit än tidigare.

Avslutningsvis tycker jag nog att det finns visst utrymme för att öka kunskapsmängden hos våra ryskstuderande i Tromsö, kanske framför allt när det gäller grammatik och ordkunskap. Den kreativa aspekten får inte bli ett hinder för att man verkligen "slår in" de stora mänder fakta som språkinläring förutsätter. Det gäller ju trots allt att tillägna sig en norm, inte att ta självständig ställning till en verklighetsbild. Detta innebär dock inte att universitetsinläringen får bli papegojaktig och banal. En hög medvetenhet om målspråkets struktur, en förmåga att se underliggande mönster är dels en viktig del av utbildningsmålet, dels ett medel att underlätta inläringen och höja motivationen. När det gäller grammatiken, mitt eget skötebarn, måste jag dock tillstå att jag nog inte så ofta hos mina elever lyckas ingjuta samma lust som jag själv känner inför detta ämne.